

jen výzkum pozdějších přechodů k demokracii, ale i tyto přechody jako takové. Průkopníci této disciplíny se tak prostřednictvím své akademické práce stali součástí těchto dalších vln přechodů. V neposlední řadě pak mnozí z referujících zdůraznili potřebu dalšího zkoumání nejen důvodů, ale také důsledků přechodů, a to především v širším komparativním rámci.

Na programu světového kongresu Mezinárodní asociace pro politické vědy se aktivně podílelo 5 účastníků z České republiky. Místopředsedkyně České společnosti pro politické vědy, prof. Vladimíra Dvořáková, byla na druhé funkční období zvolena členkou exekutivy IPSA (podle stanov je možno tuto funkci vykonávat dvě po sobě jdoucí tříletá funkční období). Novým prezidentem IPSA byl na příští tříleté funkční období zvolen profesor Max Kaase z Německa (International University Bremen).

Zdenka Mansfeldová, Petra Rakušanová

Doktorský výzkumný kurs *Gender Equality and Men's Practices in European Welfare Regimes*

25. 6 až 5. 7. Jurmala, Lotyšsko

Doktorský výzkumný kurs o genderové rovnosti a mužských praktikách v kontextu evropských sociálních systémů se konal ve dnech 25. 6 až 5. 7. v lotyšské Jurmale. Kurs s komparativními a interdisciplinárními ambicemi shromáždil 18 mladých výzkumníků a výzkumnice a 5 přednášejících s celosvětovým renomé zabývajících se otázkami maskulinit, postavení mužů ve společnosti a kritickými mužskými studiemi. Kurs proběhl pod záštitou a byl financován organizací NorFA – *Nordic Academy for Advanced Study*, jež funguje v rámci *Nordic Council of Ministers* a kladě si za cíl podporovat výměnu idejí a rozvoj výzkumu v severských zemích. V centru zájmu tak byly zejména skandinávské země – Švédsko, Finsko a Norsko – a baltské země bývalého Sovětského svazu – Lotyšsko, Litva

a Estonsko, přístup byl ale otevřený i výzkumníkům z Ruska a zemí východní Evropy. Jednalo se již o třetí kurs podobného zaměření pořádaný tímto způsobem v Jurmale, jež se nachází asi 30 kilometrů od Rigy.

Jedním z pozvaných přednášejících byl profesor Michael Kimmel ze State University of New York at Stony Brook, který je jedním z klíčových představitelů disciplíny mužských studií a který účastníkům představil svou studii souvislosti školního násilí v USA a adolescentní maskulinity a svou genderovou analýzu rasistických a neonacistických skupin v USA a ve Skandinávii. K dalším, stejně významným hostům patřil profesor Keith Pringle z University of Sunderland a profesor Jeff Hearn z University of Manchester ve Velké Británii. Keith Pringle se zabývá komparativní analýzou postavení mužů a postavení dětí z hlediska sociální politiky a Jeff Hearn se věnuje teorii organizace a postavení mužů a žen v managementu. Dalšími přednášejícími byli Kevat Nousiainen z Helsinské univerzity ve Finsku a Steen Nielsen z Roskilde University v Dánsku.

Tempo i celkový záběr kursu byl velmi intenzivní, což bylo umožněno mimo jiné relativně malým počtem účastníků. Odborná debata mohla probíhat v podstatě neustále a osobní kontakt a konzultace s pozvanými profesory a profesorkou patřil k nejpřírodnějším stránkám celého kursu, ostatně aktivní účast pozvaných přednášejících na všech aktivitách kursu je podmínkou pořádající organizace, jež zajišťující skutečné navázání dialogu a spolupráce. Přednášky byly střídány bloky s charakterem seminářů a skupinovými diskusemi a pracemi. Celý kurs probíhal v angličtině; určitý problém představovala rozdílná jazyková zdatnost jednotlivých účastníků. Na druhou stranu ale fakt, že studenti pocházeli z více než deseti různých zemí, umožnil poznání rozličných sociálních kontextů a skutečnou komparaci.

Jedním z leitmotivů kursu bylo studium skandinávských sociálních systémů a jejich srovnání s jinými zeměmi. Skandinávské modely sociální politiky jsou po celém světě dá-

vány za příklad jako nejprogressivnější a nejúspěšnější. Zvláště proto bylo zajímavé pokukázání na jejich problémové oblasti a nedostatky. Keith Pringle vyslovil hypotézu, podle které kolektivistický a konsensuální étos sociálních institucí severovýchodních zemí sice umožňuje širší záběr a efektivitu struktur sociálního státu, než je tomu v zemích s konfliktualistickým étosem, jako je například Velká Británie, na druhou stranu ale právě tento konfliktualistický a individualistický étos umožňuje poznání a řešení hlubokých sociálních střetů vyplývajících z nerovností daných pohlavím, etnicitou, věkem, sexuální orientací či tělesným postižením. V důsledku toho je například ve Švédsku mnoho sociálních problémů (segregace pracovního trhu, násilí na ženách a dětech) ignorováno, zatímco ve Velké Británii existují instituce bojující proti nim – konfliktualistický étos sociálního diskursu totiž lépe umožňuje uznat a akceptovat odlišnost.

Jiným tématem byla otázka maskulinity a mužských politických a sociálních hnutí. Michael Kimmel nabídl vysvětlení a klasifikaci těchto proudů. Zdrojem tzv. politiky maskulinity je mocenská asymetrie: muži jako skupina jsou držitelé moci, ale jako jednotlivci se cítí bezmocní. Vzhledem k tomu, že patří do dominantní skupiny, cítí nárok na dominantní pozice, jichž se jim ale ve většině případů v současné globalizované společnosti nedostává. Motívem sdružování se do „mužských“ organizací je snaha o obnovení pocitu moci. Tyto skupiny v USA Kimmel rozděluje na antifeministické skupiny, bojující za „práva mužů“, o něž byli připraveni ženskou emancipací, a na duchovní skupiny (Mýtopoetické hnutí R. Blye či američtí Promise Keepers), které usilují o obnovení správného „mužství“ či „mužnosti“, včetně nadvlády mužů nad ženami a dětmi v rodině. Proti nim klade profeministické mužské skupiny, bojující proti sexismu a násilí na ženách, které vznikají při amerických univerzitách a jejichž členy jsou zejména studenti.

Z teoretického hlediska byla velmi zajímavá diskuse o současné struktuře a dalším

směrování disciplíny mužských studií. Keith Pringle rozděluje tuto disciplínu na tzv. *men's studies* a na *critical studies of men*. Obě navazují na feministickou teorii a bývají často zaměňovány, přesto se liší. Men's studies se zaměřují zejména na problémy, které muži zakoušejí, přičemž si uvědomují, že se jedná zároveň o problémy, na jejichž vzniku se muži podílejí. Zabývají se problémy mužů na pracovním trhu a v rodině, na negativní dopady patriarchálních struktur na mužské životy či vliv pornografie na mužskou sexualitu. Critical studies of men se proti men's studies vymezují a zaměřují se více na problémy, jež muži vytvářejí – pro sebe samé, pro ženy a pro děti – než na problémy, jež muži zakoušejí. Critical studies of men dávají slovo také ženám-výzkumnicím a jejich pohledu na maskulinitu. Rozvíjejí se zejména ve Velké Británii a v Německu a tematicky se věnují hlavně otázkám sexuality a násilí. V současnosti dochází k propojování obou přístupů, což je trend jednoznačně pozitivní. Zároveň dochází k upouštění od pojmu „maskulinita“ a sociologové jako Keith Pringle či Jeff Hearn se zaměřují spíše na mužské praktiky a na genderový kontext vztahů mezi muži a ženami.

Z hlediska dalšího vývoje disciplíny kritických mužských studií je důležité právě zacházení s používanými pojmy – nezřídka dochází ke zpolitizování jinak běžně používaného slova a tím ke zmanipulování celého diskursu. K něčemu takovému došlo s pojmem „rodina“ a nyní dochází s pojmy „otec“ a „otcovství“ či s pojmem „chlapeč“. Tématiky otcovství se zmocnily profeministické proudy zdůrazňující nerovnost mužů v soukromé sféře a v přístupu k péči o děti, s otcovstvím byl spojen konzervativní diskurs návratu k tradičnímu rozdělení mužských a ženských rolí. Výzkumník zabývající se otcovstvím je vystaven riziku, že bude automaticky zařazen do tohoto proudu myšlení, a snad právě proto není tomuto zásadnímu tématu v rámci kritických mužských studií věnován odpovídající prostor. Podobná situace nastala s debatou o „chláčích“, která byla otevře-

na v souvislosti se zjištěními o zhoršujícím se školním prospěchu a obtížné socializaci chlapců a nesla se v silně antifeministickém duchu. Ženám byla kladena vina za špatnou péči o chlapce v rodině a reformy vzdělávacího systému, usilující o vyšší genderovou rovnost, byly rovněž odsouzeny. Podle M. Kimmela bylo přitom puštěno ze zřetele, že problémy chlapců nesouvisí se ženami, ale přímo s maskulinitou: pokud je píše, snaha o úspěch ve škole a intelektuálnost ohodnocena jako „ženská“, nelze se divit malému zájmu chlapců o vzdělání.

Budoucnost disciplíny je spatřována zejména v propojování studia maskulinit s tématy zdraví, násilí a těla, dále v analýze diskursů a toho, jak určité diskursy reprodukuje mužství, dále také ve zkoumání podílu vzdělávacích praktik na reprodukci genderového řádu, a ve výzkumu problémů sladování práce a rodiny v životě mužů.

Kurs Gender Equality and Men's Practices se odehrával v krásném prostředí pobaltského přímořského letoviska, což jen přispělo k příjemné tvůrčí atmosféře. Umožnil setkání mladých badatelů ze skandinávských a baltických zemí a zemí východní Evropy, kteří se ve svých disertačních pracích dotýkají tématu mužských studií a maskulinit. Pozvaní přednášející byli kapacity světového formátu, s nimiž by bylo jen velmi obtížné setkat se za jiných okolností. Studenti měli nejen možnost sledovat přednášky, ale i vstupovat do nich, individuálně konzultovat svou práci se všemi pedagogy a být účastníky diskuse, kterou vedli pozvaní přednášející mezi sebou, a tak vidět jejich myšlenky přímo v procesu vzniku a konfrontace. Kurs tohoto typu usnadňuje vytváření sítí výzkumníků z různých zemí zabývajících se podobným tématem, a tím uvádějí v praxi představy o budoucnosti evropské vědy. V neposlední řadě je třeba zmínit, že pro účastníky byl celý kurs včetně dopravy dotován organizací NorFA, díky čemuž byl přístupný i těm, kteří se běžných letních univerzit z finančních důvodů účastnit nemohou.

Radka Radimská

Produkování lokálního řádu Manchester, 2.–4. 7. 2003

Pod názvem „Producing Local Order“ se konala na Metropolitní univerzitě v Manchesteru ve dnech 2. 7.–4. 7. 2003 etnometodologická konference, kterou formálně pořádal Mezinárodní institut pro etnometodologii a konverzační analýzu, konkrétně Dave Francis (katedra sociologie Metropolitní univerzity v Manchesteru) a Steve Hester (Škola sociálních věd v Bangoru, Univerzita Wales). Tato konference byla další v řadě mezinárodních etnometodologických konferencí – o té poslední, konané rovněž v Manchesteru, jsem informoval v *Sociologickém časopise* v předminulém roce (tj. 2001, č. 3, s. 395n.).

Letošní konference se zúčastnilo asi 120 odborníků, tedy méně než minule, ale ti přesto odpřednášeli více sdělení a referátů než předloni, úhrnem téměř 80. Snad by se z toho dalo usuzovat, že u etnometodologie setrvávají především vážní zájemci. Na konferenci byli opět bohatě zastoupeni účastníci z Velké Británie, USA, Austrálie, Japonska, daleko méně bylo kontinentálních Evropanů (několik Francouzů, Švýcarů, po jednom zástupci bylo z řady zemí, nejen z Česka, Ruska, ale například i z Německa).

Letošní konference poskytla o etnometodologii zhruba stejný obraz jako konference minulá. Protože etnometodologie je především *způsob*, jak analyzovat sociální život, lze ji využívat při studiu nejrůznějších sociálních skutečností a to jí zaručuje popularitu jdoucí napříč nejrůznějšími etablovanými obory. Proto se konference zúčastnili nejen sociologové, v jejichž disciplíně se etnometodologie zformovala a dodnes má (jakési) zázemí, ale i početní psychologové, lingvisté, odborníci na počítače a moderní technologie, antropologové, politologové, kriminalisté, právníci aj. Uvedeme si alespoň některé názvy jednotlivých sekcí, neboť indikují pestrost probíraných témat: organizace dopravy, odbornost a expertní uvažování, diskusní skupiny, práce ve zdravotnictví a interakce, vyprávění příběhů, uspořádanost organiza-